

Tal till Jan Mikaelsson den 14 november 2015

Det berättas om den legendariske konstvetaren Ulf Linde att han vid en av sina berömda visningar råkade ut för malören att ljuset slocknade. Professorn fortsatte emellertid sin visning i mörkret som om ingenting hänt. Efteråt förklarade flera av åhörarna att detta varit en av de mest fascinerande konstvisningar de varit med om.

Det goda berättandet, det entusiastiska förmedlandet, står sig gott idag trots tekniska och elektroniska hjälpmedel. Eller kanske just därför! Det är skönt att se svartvita fotografier som kontrast mot färgglada bilder. Det är underbart med en människa av kött och blod framför sig, när skärmen eller länken har tröttat ögonen. Årets Linnépristagare får inte priset i första hand för det han kan, utan för hur han förmedlar den kunskapen. Hur han sprider sitt eget engagemang och den egna glädjen över ämnet till sina åhörare. Hur han kittlar nyfikenheten hos lyssnarna och hur han väcker lusten!

Hans arbetsfält är den riktigt stora historien, den vi knappast ens förmår överblicka eller förstå. Där sekunder blir årtusenden och minuter årmiljoner. Under exkursioner läser han hållarna som boksidor, tyder skiftningar i bergets struktur som vore de bokstäver och upplever sänkor, raviner och förkastningar som ständigt nya kapitel med spännande innehåll. Ni har nog hört om mannen som kunde tala med hästar. Årets pristagare är mannen som kan tala med stenar.

Ellen Key sa en gång att bildning är det som blir kvar, när man glömt det man lärt sig. Klokt och sant. Det finns de som tror att bildning är att kunna rabbla regentlängden eller tyska prepositioner, veta namnet på sju dvärgar, kons magar eller Hallands floder. I och för sig bra att kunna men detta har ytterst lite med bildning att göra.

En bildad person nöjer sig nämligen inte med minnesakrobatik i tabeller, diagram eller namnlistor. Han eller hon vill förstå, inse sammanhang, klarlägga orsakskedjor och kunna dra slutsatser med kunskap som grund. Först då blir kunskapen intressant, som ett medel att nå vidare, inte som ett mål i sig.

Årets mottagare av Linnépriset lever och lär i den goda traditionen av svensk folkbildning. Efter hans vandringar eller föredrag känner man sig klokare än tidigare. Jag vet, eftersom jag har varit med om ett par av dem. Han är en guide i geoturistbussen, där resenärerna förflyttar sig i tiden.

Som den geolog han varit vid Högskolan i Kalmar och senare vid Linnéuniversitetet vet han att indelningen av bergarter även går att föra över på människan. Det finns således grovt sett tre människotyper. Den eruptiva personligheten, som låter känslorna svalla under olika utbrott men som efter känslostormarna ofta stelnar och svalnar och glömmer. Mer intressant är den sedimentära personligheten, som låter lager efter lager av kunskap och intryck läggas till tidigare erfarenheter, som sedan på ett systematiskt sätt växer ut till landmassor av vetande. Mest hoppfull är ändå den metamorfa människan, som under hårt tryck och press i vardag och arbetsliv förmår omvandla ideal och värderingar och låter sig påverkas till handlande i helt nya mönster.

I en essä han skrivit 1993 finner jag till sist nyckelorden jag letat efter. Den lilla artikeln har rubriken "Om att färdas i naturen" med underrubriken "upplevelse och kärlek". Upplevelse och kärlek! Det är vad det ytterst handlar om. Att med kunskap som hjälp och medel komma gammal tid nära och samtidigt kunna se vår egen tid på avstånd. Jordens utveckling. Människans del i och ansvar för den omgivande miljön. Den successiva, kontinuerliga förändringen av naturen. Att med fingrar känna räfflor på berghäll, räkna årsringar på stubbe, följa fågelstreck i skyn, känna dofter tidig morgon. Att berusas av något vida större, som finns där från evighet till evighet.

Det är för upplevelse och kärlek som Linnépriset, som utdelas av Smålands Akademi och möjliggörs av LRF, Lantbrukarnas Riksförbund, i år går till Jan Mikaelsson. Jag vill till dig Jan överlämna diplom och 20 000 kronor och till detta foga ett varmt tack för dina insatser och de hjärtligaste gratulationer!